

Inleiding. Het onderzoek waarvan Iva Rezkova (voortaan: de kandidaat) in deze dissertatie verslag uitbrengt, heeft als object het verschijnsel ‘codewisseling’. Onder ‘codewisseling’ wordt verstaan: de insertie in taal x van morfemen, syntagma’s of nog grotere gehelen uit taal y, waarbij taal x de *matrix language* wordt genoemd en y de *embedded language*. Gezien haar dubbele competentie in het Nederlands en het Engels heeft de kandidaat gekozen voor Nederlands-Engelse codewisseling, i.e. de insertie van Engelse elementen in het hedendaags Nederlands.

Ze perkt haar onderzoeksobject zeer terecht op twee manieren in. In de eerste plaats laat ze intersententiële codewisseling, extrasententiële codewisseling en interspreker-wisseling buiten beschouwing. Ze concentreert zich uitsluitend op de zogenaamde intrasententiële codewisseling, dat wil zeggen de wisselingen binnen de grenzen van de zin. De term ‘zin’ wordt hier op traditionele wijze gedefinieerd als een verbinding tussen een subject en een predikaat. Het belangrijkste argument voor deze keus luidt dat dit type codewisseling duidelijk rijker is aan morfologische en syntactische eigenschappen dan de drie andere drie types. Ze baseert zich voor deze uitspraak op Boumans (1988). De tweede inperking van haar onderzoeksobject betreft het type onderzoeksvragen: deze zijn uitsluitend morfologisch en syntactisch van aard. De centrale onderzoeksvraag luidt namelijk: hoe wordt er gewisseld en welke grammaticale - i.e. morfologische en syntactische - regels liggen daaraan ten grondslag? De bekende sociolinguïstische vragen worden met andere woorden buiten het onderzoek gehouden. Het gaat om een grammaticaal onderzoek naar het systeem van Nederlands-Engelse codewisseling. De kandidaat wijst er terecht op dat dit niet betekent dat sociolinguïstische factoren geen rol zouden spelen bij codewisseling. Integendeel: het onderzoek van dergelijke factoren speelt volgens haar een cruciale rol binnen het codewisselingsonderzoek. Hoe dan ook, deze tweede inperking is essentieel vanuit een methodologisch oogpunt. De kandidaat afficheert zich daarmee immers expliciet als zuiver taalkundige, i.e. als specialist morfologie en syntaxis.

Opzet van het onderzoek. Na de inleiding, volgt de *status questionis*, waarin de kandidaat laat zien dat er een uitgebreide literatuur op het onderhavige gebied bestaat. Ze laat de belangrijkste modellen de revue passeren, te beginnen met Haugen (1956) die als eerste de term ‘codewisseling’ gebruikte. Ze gaat achtereenvolgens specifiek in op de Lineaire benaderingswijze en de Government-benaderingswijze en formuleert op overtuigende wijze haar bezwaren tegen deze twee modellen. Als theoretisch kader voor haar onderzoek kiest ze uiteindelijk voor de Insertiebenaderingswijze, in het bijzonder het *Matrix Language Frame Model* van Myers-Scotton (2001).

Vervolgens presenteert ze het met dit model gepaard gaande terminologisch apparaat. Ze maakt onder andere op heldere wijze aannemelijk dat zogenaamde *non-borrowing* iets anders is dan codewisseling en dus buiten het onderzoek wordt gehouden. In het daarop volgende gedeelte geeft de kandidaat een uitgebreide en duidelijke beschrijving van Myyers-Scottons model en de daaruit voortvloeiende hypothesen. De laatste worden gepresenteerd als universele en dus niet taalgebonden regelmatigheden. Het gaat daarbij met name om het Morfeemvolgordeprincipe, het

Systeemmorfeemprincipe en het Uniform-Structuurprincipe. Deze worden alle op een adequate manier gepresenteerd en geïllustreerd aan de hand van voorbeelden.

Volgt de presentatie van het corpus. De kandidaat verantwoordt op zorgvuldige wijze de manier waarop het is samengesteld. De zinnen zijn afkomstig uit vier verschillende registers teneinde een zo groot mogelijke representativiteit te kunnen waarborgen. Het gaat om informele chats die collega's van een internationaal bedrijf op het werk met elkaar houden, zakelijke e-mails die hetzelfde type werknemers aan elkaar of aan klanten sturen, niet zakelijke e-mails en online reisverslagen en tenslotte informele berichten gehaald van verschillende sociale netwerken en forums. Elk register bevat tussen de zeventig en honderdzeventig voorbeeldzinnen waarbinnen codewisseling tussen het Nederlands en het Engels plaatsvindt.

In het volgende gedeelte wordt op zeer nauwgezette wijze het corpus beschreven. Per type woordgroep wordt nagegaan of deze geneigd is te wisselen en, zo ja, hoe. Passeren de revue: NP, AP, VP, PP, AdvP, ProP en NumP. De kandidaat laat ten eerste zien dat een switch uit het Engels in de regel alleen maar in vijf woordgroepen plaatsvindt: NP, AP, VP, PP en AdvP. Wat de VP betreft, dient aangetekend te worden dat binnen deze categorie slechts de zelfstandige werkwoorden naar het Engels gewisseld worden, terwijl hulp- en modale werkwoorden in het Nederlands blijven. Dit lijkt erop te wijzen dat er bij voorkeur tussen woorden met inhoudelijke functie wordt gewisseld. De woorden met grammaticale functie - de zogenaamde systeemvormen - blijven doorgaans tot het Nederlands beperkt. Als ze wel uit het Engels worden gewisseld en in het Nederlandse frame ingevoegd, blijkt het of om een uitzonderlijke switch of om een *Embedded Language Island* te gaan. Onder EL-eiland wordt verstaan: een in de *matrix language* ingevoegde sequentie die uitsluitend EL-morfemen bevat, zowel inhouds- als systeemvormen, en welgevormd is volgens de EL-grammatica. De kandidaat formuleert op grond van deze observaties de hypothese dat gewisselde Engelse substantieven in gemixte NP's met Nederlandse lidwoorden, voornaamwoorden, en telwoorden voorkomen. Verder blijkt dat gemixte NP's bij voorkeur door Nederlandse voorzetsels worden voorafgegaan. Tevens worden gewisselde Engelse adjectieven en bijwoorden doorgaans door Nederlandse zinsdeelstukken voorafgegaan (zoals *meer/meest* bij trappen van vergelijking, of *te/erg/veel* en andere intensificatoren). Met betrekking tot de morfologie constateert de kandidaat dat werkwoordelijke wisselingen in de regel goed in het Nederlands worden geïncorporeerd. De hypothese is dan ook dat Engelse werkwoorden Nederlandse affixen aannemen. Daar staat tegenover dat andere woordtypes morfologisch meestal niet geïncorporeerd worden: Engelse adjectieven blijven in de regel in de basisvorm staan, substantieven in het meervoud worden samen met het Engelse meervoudssuffix ingevoegd.

In het laatste hoofdstuk worden de genoemde observaties, zoals het hoort, teruggekoppeld naar de theorie, i.c. het reeds genoemde *Matrix Language Frame Model* van Myers-Scotton (2001). Het blijkt dat de observaties de algemene principes van het model ondersteunen. In het bijzonder: de corpusdata gehoorzamen aan de

BEOORDELING DISSERTATIE IVA REZKOVA

drie voornoemde principes. Ten eerste behoort de constituentenvolgorde in alle geanalyseerde gevallen tot het Nederlands (Morfeemvolgordeprincipe), Ten tweede komen al de geanalyseerde, syntactisch relevante systeemvormen (de zgn. outsider-systeemvormen) uit het Nederlands (Systeemmorfeemprincipe). Ten derde overtreft het aantal Nederlandse systeemvormen in het Nederlandse zinsframe het aantal Engelse systeemvormen (Uniform-Structuurprincipe).

Conclusies. De dissertatie van Iva Rezkova is het eerste grote onderzoek naar Nederlands-Engelse codewisseling. Het is zorgvuldig uitgevoerd, zowel op het observationele, beschrijvende als verklarende vlak. Het vormt zonder twijfel een belangrijke bijdrage tot onze kennis van het verschijnsel 'codewisseling' in het algemeen en 'codewisseling Nederlands-Engels' in het bijzonder. Wat het observationele vlak betreft, is er voor een gediversifieerd en omvangrijk corpus gekozen (zie met name de bijlages). De beschrijving ervan wordt stapsgewijze uitgevoerd en is nauwgezet. De verklarende waarde van dit onderzoek tenslotte ligt hoog: het vormt een duidelijke ondersteuning van de belangrijkste elementen van het *Matrix Language Frame Model* van Myers-Scotton (2001). Ik kan als begeleider dan ook zonder enige terughoudendheid stellen dat Iva Rezkova mijns inziens in de gelegenheid gesteld zou moeten worden haar dissertatie voor een jury van specialisten te verdedigen.

Prof. dr. hab. Jan Pekelder

Gewoon hoogleraar Nederlandse taalkunde